

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ

Editor: Călin Vlasie

Redactare: Mihaela Pogonici

Tehnoredactare: Stelian Bigan

Corectură: Anamaria Cozma

Pregătire de tipar: Marius Badea

Design copertă: Ionuț Broșțianu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DELAVRANCEA, BARBU ȘTEFĂNESCU

Hagi Tudose : nuvele și schițe / Barbu Ștefănescu Delavrancea ;

cuvânt-înainte și note de Nicolae Manolescu. - București :

Cartea Românească, 2017

ISBN 978-973-23-3175-0

I. Manolescu, Nicolae (pref. ; note)

821.135.1

Ilustrația copertei: Gabriël Metsu, fragment din tabloul

Cămătar cu o femeie înlăcrimată, 1654

Copyright © Editura Paralela 45, 2017

Editura Cartea Românească este un imprint al Editurii Paralela 45

Calea Victoriei 133, sectorul 1, București

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

www.cartearomaneasca.ro | www.edituraparelela45.ro

CPE

Clasele 5-8

CARTEA PENTRU ELEVI

Barbu Ștefănescu Delavrancea

HAGI TUDOSE

Nuvele și schițe

Cuvânt-înainte și note
de Nicolae Manolescu

CARTEA ROMÂNEASCĂ

Cuvânt-înainte

Hagi Tudose este, în registru dramatic, o nuvelă de factură clasică, tot așa cum *Domnul Vucea* este în registru comic. Autorul, Barbu Ștefănescu Delavrancea, s-a bucurat de o mare reputație, ca literat și ca politician, în timpul vieții sale. Piesele lui de teatru, cu subiect istoric, au făcut legătura dintre acelea ale lui Alecsandri și Hasdeu și capodopera lui Al. Davila, *Vlaicu-Vodă*. Delavrancea a scris și literatură pentru copii. Cea mai consistentă parte a operei lui rămâne nuvelistica. Originea temei din *Hagi Tudose* urcă în clasicismul european până la figuri asemănătoare de zgârciți precum atâția din eroii lui Shakespeare sau Molière. Eroul lui Delavrancea îl va inspira pe Stănică Rațiu din romanul lui G. Călinescu, *Enigma Otiliei*.

NICOLAE MANOLESCU

BARBU ȘTEFĂNESCU DELAVRANCEA

(2 aprilie 1858 – 29 aprilie 1918)

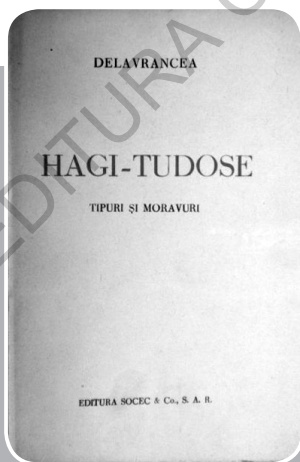

Puține sunt prozele, nuvele realiste sau basme, ale lui Delavrancea care mai pot fi citite. Cu autorul **Sultănicăi**, grija lui Creangă pentru expresie încetează, iar despre o artă a limbii ca la Caragiale nu se poate vorbi. Elocvent din cale afară, slujindu-se de comparații școlarești (în **Sultănica**, nuvela de debut, „casele sunt albe ca laptele”, pervazurile „curate ca un pahar”, ferestrele „încondeiate cu roșu și albastru”), nesigur uneori de specificul lingvistic local (în trilogia dramatică despre Ștefan cel Mare și urmașii lui, abundă perfectul simplu oltenesc), fără pitorescul argotic muntenesc, când numai colorat, când de tot cenușiu, Delavrancea a devenit un scriitor de al doilea raft și de antologie. Într-o astfel de antologie își găsește încă locul nuvela **Hagi Tudose**, măcar prin câteva scene, cum ar fi aceea de la băcănie, care îi va fi inspirat lui Caragiale portretul lui Delavrancea în vizită la Berlin din faimoasa scrisoare:

Dar nu l-ați văzut cum mișună prin cârciumi și băcănii?, zise cititorul. Intră într-una, ia binișor o măslină,

o duce la gură ș-o strecoară printre gingii. Fol, fol, fol, o mestecă... «E, cum dai măslinile, dragă cutare?»... «Atât»... «Scump, scump de tot la așa vremuri. Vremuri grele!» Și pleacă... Intră peste drum. Șterpelește icrele de cosac. Rupe o bucățică, îi face vânt. Pleasc, pleasc... «Cum petreci voi icrele?» «Atât» «Scump. Scump. Vremuri grele!» Și pleacă... Se duce la pastramagiul din colț. «Ia să vedem, vericule, cum ți-e marfa, că nu mai dau pe la cutare»... Ia o feliuță, îi face de petrecanie. «Cum o dați?» «Pe parale și atât» «Aș, v-ați scumpit de tot! S-au dus vremurile alea... Vremuri grele!» Și pleacă. Îi e sete. Intră într-o bragagirie. «Ei... să gust... ce bașibuzuc aveți?» Suge un fund de tinichea, ghiorț, ghiorț, ghiorț, ghiorț. «Zeamă de aguridă. Cin' s-o bea? Cin' s-o plătească? Vremuri...» Și pleacă. Așa mănâncă și se răcorește și pe el îl dau banii afară din casă.

Cum se vede din finalul pasajului citat, ca și din atâtea altele, Delavrancea nu se poate abține de la aprecieri. Dacă lăsa comportamentul personajului să vorbească de la sine, nuvela ar fi putut fi o reușită deplină. În **Domnul Vucea**, prozatorul reînnoadă cu tradiția prozei memorialistice. Dascălul

Coperta ediției *Hagi Tudose*.
Tipuri și moravuri, apărute
la Ed. Socec în 1903

Hagi Tudose

I

Dincolo de „Crucea de peatră”, d-a stânga Șoselei Vitalului, se ridică biserica „Sfânta Troița”. Mândrețe de biserică. Ce zugrăveli, pe dinăuntru și pe dinafară, cum arar se mai pomenesc numai la bisericile din vechime. Dar de ascuți la troițeni, mai cu seamă la cei bătrâni, te apucă amețelile când încep ei să-și ridice biserica în slava cerului. Mă rog, nu au atâtea degete la amândouă mânele câte minuni se află în sfântul locaș. Și când se încurcă, se fac foc bătrânii troițeni; ba își mușcă degetele la numărătoare, căci iată, cum au apucat ei să numere minunile: ridică amândouă mânele în dreptul ochilor, ți le vără sub nas cu degetele răsfirate, apoi la fiece laudă zice „una la mână” și moaie câte un deget în gură. La înfierbânteață, uită că degetele sunt ale lor, și le mușcă, și vorba se preface în supărare, supărarea în ceartă și cearta în gâlceavă. Cum să cază ei la învoială?... Fiecare vrea să laude și să numere numai cum vrea el, iar nu cum laudă și numără ceilalți.

De cumva nu ești din partea locului, trei-patru bătrâni – cari de obicei ascultă, cu gurile căscate și cu șepcile pe ceafă, la cântecele copiilor din școala vestitului dascăl Nicuță –, cum te-or zări, te simt, ca niște copoi, că ești străin, că n-ai mai văzut biserica lor. Își freacă mânele; tușesc; își dreg glasul; apoi, rara-rara, cu niște pași lungi și semeți, îți ies înaintea, îți caută prilej de vorbă, toți cu aceleași cuvinte, cu aceeași tărăgănire de glas și cu capul dat pe spate:

— Ei, flăcăule, de pe unde?... Ce vânturi?... Pe la noi... ai?... Și de ce?... Ce zici de biserica noastră?... Nu, mă rog, ce crezi d-ta, că n-o să-ți tăiem capul...

De te împinge păcatul să spui ceva de sfinții uscați și drepti – unii cu sulițe, alții cu paloșe, unii călări, alții pe jos și cu mânele așa de încrucișate pe piept, că palmele le ies afară din trup –, pe loc bătrânii își ridică pulpanele giubelelor¹ în cingătoarea de plisă² roșie și-ți suflă cuvântul din vârful limbii:

— Ei, pușorule, mai sunt zugravi, grozavi de tot... Am văzut și noi... am prea văzut cum o dau în păgânește și-ți toarnă la sfinți cu ochi de om, cu mâni și picioare ca și ale noastre... Da' de, vezi d-ta, sfinții ăștia, așa cum i-am apucat noi, de când am deschis ochii, sunt adevărat sfinți. Voi, tinerii de astăzi, la legi umblați cu șoalda, la scris cu șoalda și la sfinți tot cu șoalda...

II

Așa m-au judecat și pe mine, și n-oi mai uita mai ales ochii mici și vărğați ai ctitorului, care-mi tălmăcea zugrăvelile, înfigând degetul arătător asupra sfinților și oftând parcă ar fi voit să plângă vremile apuse și credințele de odinioară.

Erau patru. Trei – cu giubele lungi, cu șepci cu cozeroace de lac, crăpate și șterse de lustru. Jupân Hagiul purta pe umeri o scurteică de lastic³, galbenă, spălăcită, pătată de untdelemn și picată cu ceară.

Ctitorul vorbea mereu, iar ceilalți trei îmi râdeau în obraz, ca și cum mi-ar fi spus: „Dă-te prins, dă-te bătut, nu te pune cu ctitorul nostru, c-a văzut multe ș-a pățit și mai multe”...

— Uite, îmi zicea ctitorul mâniat, ce poștești? Nu-ți place Sfântul Gheorghe? Ce vitejește stă pe cal! Și cum omoară balaurul spurcat, parcă ar ucide un verme, nici nu se sinchisește. Iacă și mucenicul Mina cum își bate joc de Necuratul. Dar

---

¹ *Giubea*, haină lungă și largă din postav.

² *Plisă*, pluș, țesătură de bumbac asemănătoare catifelei.

³ *Lastic*, stofă de lână.

Cuprins

Cuvânt-înainte de Nicolae Manolescu	5
Barbu Ștefănescu Delavrancea – extras din <i>Istoria literaturii române pe înțelesul celor care citesc,</i> de Nicolae Manolescu	7
Sultănica	13
Trubadurul	38
Hagi Tudose.....	61
Domnul Vucea.....	79
Bunicul	97
Bunica	101
Bursierul	105

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ